

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

FEATURES OF LOCATION OF LOCAL BUDGET REVENUES

УДК 336.14

<https://doi.org/10.32843/infrastruct45-36>**Гончар Г.П.**

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

Honchar Halina

Chortkiv Education and Research Institute of Entrepreneurship and Business
Ternopil National Economic University

У статті розглянуто законодавчий підхід та наукові погляди вчених як у широкому, так і у вузькому розуміннях щодо трактування місцевих бюджетів загалом та доходів місцевих бюджетів зокрема. Визначено роль місцевих бюджетів у соціально-економічному житті країни. Обґрунтовано комплексний інтегрований підхід до класифікації доходів місцевих бюджетів. З'ясовано особливості формування доходної частини місцевих бюджетів, які складаються з податкових та неподаткових надходжень, доходів з капіталом і трансфертів. Особливу увагу приділено нормативам зарахування податкових та неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом та окремих видів доходів до спеціального фонду місцевих бюджетів. Виділено та описано характерні особливості трансфертів. Здійснено оцінювання наявного складу та структури доходів місцевих бюджетів України. Окреслено перспективні напрями формування й використання коштів місцевих бюджетів України.

Ключові слова: доходи місцевого бюджету, місцеві органи влади, податкові надходження, неподаткові надходження, міжбюджетні трансферти, місцеві податки та збори.

В статье рассмотрены законодательный подход и научные взгляды ученых как

в широком, так и в узком смыслах касательно трактовки местных бюджетов вообще и доходов местных бюджетов в частности. Определена роль местных бюджетов в социально-экономической жизни страны. Обоснован комплексный интегрированный подход к классификации доходов местных бюджетов. Выявлены особенности формирования доходной части местных бюджетов, состоящих из налоговых и неналоговых поступлений, доходов с капиталом и трансфертов. Особое внимание уделено нормативам зачисления налоговых и неналоговых поступлений, доходов от операций с капиталом и отдельных видов доходов в специальный фонд местных бюджетов. Выделены и описаны характерные особенности трансфертов. Осуществлено оценивание существующего состава и структуры доходов местных бюджетов Украины. Определены перспективные направления формирования и использования средств местных бюджетов Украины.

Ключевые слова: доходы местного бюджета, местные органы власти, налоговые поступления, неналоговые поступления, межбюджетные трансферты, местные налоги и сборы.

The article examines the characteristics of the formation of local budget revenues. The formation of local government revenues is important for the implementation of economic, social and cultural issues in the development of not only small towns and villages, but also entire regions of Ukraine. The value of local budgets is multifaceted, because they are an important factor in social and economic development and financial independence of a particular region; lever for redistributive processes; the financial basis of local governments; financial instrument for the implementation of state regional policy; plans for the formation and use of financial resources of territorial communities; the main source of financial resources to solve problems at the local level; the basis for providing constitutional guarantees, solving social problems, improving the quality of life of the population of a particular region. The positions of legislation and domestic scientists on the concept of local budgets and in particular local budget revenues are considered. According to the Budget Code of Ukraine, the classification of local budget revenues is given, which consists of tax and non-tax revenues, revenues with capital and transfers. Particular attention is paid to the norms of crediting tax and non-tax revenues, income from capital transactions and certain types of income to the special fund of local budgets. The characteristic features of transfers are identified and described, which form the revenue side of budgets from the standpoint of social issues and are divided into basic and additional subsidies and sent to local budgets, associations of territorial communities, district, regional budgets and city budgets. To solve this scientific problem the following methods are used: structural method, comparative analysis of empirical data, abstract-logical generalization. In the process of analysis of the formation of revenues of local budgets of Ukraine, the main ways to increase the financial base are identified. It is determined that the strategic goal of local government should be to promote economic development of regions by increasing tax revenues of local budgets.

Key words: local budget revenues, local authorities, tax revenues, non-tax revenues, intergovernmental transfers, local taxes and fees.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні вагомою є роль органів місцевого самоврядування в економічній, соціальній та культурній розбудові країни. Саме ці органи виступають основною ланкою соціально-економічного розвитку держави та зростання добробуту населення. Від правильно сформованих місцевих бюджетів залежить розвиток не тільки міст та сіл, але й цілих регіонів України. Органи місцевого самоврядування повинні мати достатню кількість дохідних джерел, щоби бути готовими до вирішення питань місцевого значення та виконання державних повноважень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних і практичних основ формування доходів місцевих бюджетів займалися такі науковці, як Т.Г. Боднарук [5], Г.В. Дмитренко [9], Л.В. Коренюк [10], І.В. Литвинчук [7], В.Ю. Ніколенко

[11]. Високо оцінюючи внесок цих авторів у дослідження особливостей формування доходів місцевих бюджетів, відзначимо, що разом із наявними напрацюваннями є деякі аспекти, які потребують додаткового висвітлення.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні ролі місцевих бюджетів та дослідженні особливостей формування їх доходної частини. Для досягнення цієї мети у статті визначено роль місцевих фінансів у національній економічній системі та розглянуто класифікацію доходів місцевих бюджетів. У процесі аналізу формування доходів місцевих бюджетів України слід визначити основні шляхи збільшення фінансової бази та запропонувати пріоритетні напрями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Конституції України (ст. 140), до органів місцевого самоврядування віднесено

сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст (районні та обласні ради) [1]. У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 2) відзначено, що «міське самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст» [2].

Матеріальну та фінансову автономію органів місцевого самоврядування можна окреслити як їх право володіння та розпорядження коштами і майном для здійснення своїх функцій і повноважень. Місцеві бюджети відіграють важливу роль у фінансовому забезпеченні діяльності органів місцевого самоврядування та в практичній реалізації їх функцій. Вони є основою фінансової незалежності та самостійності місцевих органів влади.

Місцеві бюджети В.Ю. Ніколенко розглядає у двох аспектах. Першим є той, що вони виступають організаційною формою мобілізації частини фінансових ресурсів, що потрапляють у розпорядження місцевих органів самоврядування. Щодо другого, то місцеві бюджети є системою фінансових відносин, що складаються як між місцевими та державними бюджетами, так і всередині сукупності місцевих бюджетів [11, с. 12].

Будучи організаційною формою мобілізації доходів і здійснення витрат місцевими органами самоврядування, місцеві бюджети виступають балансовими розрахунками, які відповідають вимогам щодо складання балансів, тобто у них представлені дохідна та витратна частини, а їх основою є принцип збалансування. Отже, можна говорити, що місцеві бюджети – це балансові розрахунки доходів і витрат, які мобілізуються та витрачаються на відповідній території [11, с. 13].

Водночас місцеві бюджети – це важлива фінансова категорія, в основі якої лежить система фінансових відносин, а саме:

- відносини між місцевими бюджетами й господарськими структурами, що функціонують на цій території;
- відносини між бюджетами й населенням цієї території, що складаються під час мобілізації та витрачання коштів місцевих бюджетів;
- відносини між місцевими бюджетами різних рівнів щодо перерозподілу фінансових ресурсів;
- відносини між місцевими бюджетами й державним бюджетом [11, с. 13].

Місцеві бюджети – це фінансова база органів місцевого самоврядування та вирішальний фактор регіонального розвитку. Їх наявність дає змогу закріпити економічну самостійність місцевих органів самоврядування (це передбачено

Конституцією, Бюджетним кодексом України та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»), а також активізувати господарську діяльність, розвивати інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати економічний потенціал регіону, виявляти та використовувати резерви фінансових ресурсів. В остаточному підсумку все це сприяє розширенню можливостей місцевих органів більш повно задовольняти потреби населення [4, с. 198].

Т.Г. Бондарук вважає, що місцеві бюджети – це основний канал доведення до населення кінцевих результатів суспільного виробництва, які спрямовуються на суспільне споживання. Саме через місцеві бюджети суспільні фонди споживання розподіляються в територіальному та соціальному розрізах. Разом з іншими ланками бюджетної системи місцеві бюджети постають одним з головних інструментів реалізації на практиці програми економічного й соціального розвитку як регіонів, так і країни загалом [5, с. 53].

Формування місцевих бюджетів регулюється Бюджетним та Податковим кодексами України, Законом «Про місцеве самоврядування в Україні», Законами України «Про Державний бюджет» на відповідний рік. Місцевий бюджет включає доходи й витрати на виконання повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці доходи й витрати складають єдиний баланс відповідного бюджету [9, с. 52].

Доходи місцевих бюджетів – це економічні відносини, які виникають у процесі формування фінансових ресурсів на регіональному рівні та призначені для реалізації функцій і завдань органів місцевого самоврядування. Як і державний бюджет, місцеві бюджети в Україні формуються з двох частин, а саме загального й спеціального фондів. Загальний фонд наповнюється коштами, призначеними для виконання органами місцевого самоврядування загальних функцій (надання медичних, освітніх послуг, послуг соціального захисту тощо). Кошти спеціального фонду також спрямовуються у ці сфери, однак з однією суттєвою відмінністю: у них є конкретні, чітко визначені джерела доходів і напрями витрат [10, с. 662].

Відповідно до ст. 9 Бюджетного кодексу України, доходи бюджету класифікуються за відповідними розділами (рис. 1).

Загальний фонд місцевого бюджету формується через податкові та неподаткові надходження, а також доходи з капіталом.

Податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори [7, с. 27].

Нормативи зарахування податкових надходжень до загального фонду місцевих бюджетів представлено в табл. 1.

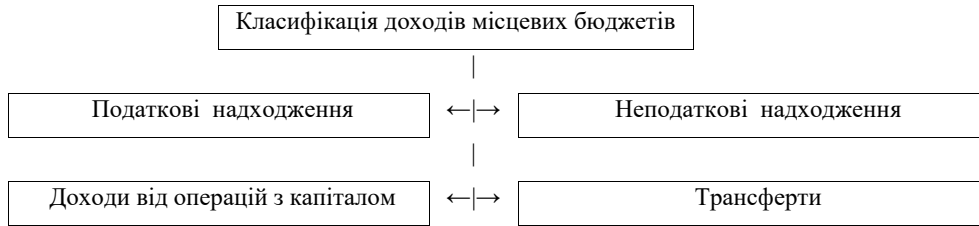

Рис. 1. Класифікація доходів місцевих бюджетів

Таблиця 1

Нормативи зарахування податкових надходжень до загального фонду місцевих бюджетів (%)

Види платежів	Бюджет м. Києва	Обласні бюджети	Бюджети міст обласного значення	Бюджети ОТГ	Районні бюджети	Бюджети міст районного значення	Сільські та селищні бюджети
<i>Загальнодержавні податки та збори</i>							
Податок та збір на доходи фізичних осіб	40	15	60	60	60	–	–
Податок на прибуток (крім податку на прибуток підприємств державної та комунальної власності)	10	10					
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	100	100	100	100	100	100	100
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів щодо деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування	37	–	37	37	37		
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів щодо деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)	100	–	100	100	–	100	100
Рентна плата за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення)	45	45					
Рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення	100	–	100	100	–	100	100
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	25	25	5	5	–	5	5
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення	100	–	100	100	–	100	100
Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату	–	2	3	3	2	1	1
Плата за використання інших природних ресурсів	100	100					
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	100	–	100	100	–	100	100
Частина акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального	13,44	–	13,44	13,44	–	13,44	13,44
<i>Місцеві податки та збори</i>							
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	100	–	100	100	–	100	100
Плата за землю	100	–	100	100	–	100	100
Транспортний податок	100	–	100	100	–	100	100
Збір за місця для паркування транспортних засобів	100	–	100	100	–	100	100
Туристичний збір	100	–	100	100	–	100	100
Єдиний податок	100	–	100	100	–	100	100

Джерело: [8, с. 12]

Неподатковими надходженнями, за чинним законодавством, є:

– доходи від власності та підприємницької діяльності;

– адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності;

– інші неподаткові надходження [7, с. 27].

Нормативи зарахування неподаткових надходжень до загального фонду місцевих бюджетів представлено в табл. 2.

Доходи від операцій з капіталом – це доходи від продажу капітальних активів (основних фондів, державних запасів і резервів, землі) [7, с. 28].

Нормативи зарахування доходів від операцій з капіталом до загального фонду місцевих бюджетів представлено в табл. 3.

Нормативи зарахування окремих видів доходів до спеціального фонду місцевих бюджетів наведено в табл. 4.

Таблиця 2

Нормативи зарахування неподаткових надходжень до загального фонду місцевих бюджетів (%)

Види платежів	Бюджет м. Києва	Обласні бюджети	Бюджети міст обласного значення	Бюджети ОТГ	Районні бюджети	Бюджети міст районного значення	Сільські та селищні бюджети
Частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного місцевого бюджету	Згідно з рішенням відповідної місцевої ради						
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів	100	100	100	100	100	100	100
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів	100	–	100	100	100	100	100
Плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами місцевих рад і місцевими органами виконавчої влади	100	100	100	100	100	100	100
Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб	100	–	100	100	100	100	100
Плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів	100	100	–	–	–	–	–
Плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спирту етилового, коньячного та плодового	100	100	–	–	–	–	–
Плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів	100	100	–	–	–	–	–
Плата за державну реєстрацію (крім збору за проведення держреєстрації юридичних осіб та фізичних осіб)	100	100	–	–	–	–	–
Плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами	100	100	–	–	–	–	–
Плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами	100	100	–	–	–	–	–
Плата за ліцензії та сертифікати, що сплачується ліцензіатами за місцем здійснення діяльності	100	100	–	–	–	–	–
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	100	–	100	100	–	100	100
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	Згідно з рішенням відповідної місцевої ради						
Плата за надання інших адміністративних послуг	100	–	100	100	100	100	100
Державне мито	100	–	100	100	–	100	100
Орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди державними адміністраціями та місцевими радами	100	100	100	100	100	100	100
Інші надходження	100	100	100	100	100	100	100
Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (крім тих, які мають цільове спрямування згідно із законом)	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: [8, с. 13]

Таблиця 3

Нормативи зарахування доходів від операцій з капіталом до загального фонду місцевих бюджетів (%)

Види платежів	Бюджет м. Києва	Обласні бюджети	Бюджети міст обласного значення	Бюджети ОТГ	Районні бюджети	Бюджети міст районного значення	Сільські та селищні бюджети
Кошти від реалізації безхазяйного майна	100	-	100	100	-	100	100
Надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (золото, платина, дорогоцінне каміння/срібло)	80/50						

Джерело: [8, с. 14]

Таблиця 4

Нормативи зарахування окремих видів доходів до спеціального фонду місцевих бюджетів (%)

Види платежів	Бюджет м. Києва	Обласні бюджети	Бюджети міст обласного значення	Бюджети ОТГ	Районні бюджети	Бюджети міст районного значення	Сільські та селищні бюджети
Екологічний податок	55	30	25	25	-	25	25
Надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва	100	25	75	75	15	60	60
Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	70	20	50	50	-	50	50
Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (які мають цільове спрямування згідно із законом)	100	100	100	100	100	100	100
Власні надходження бюджетних установ	100	100	100	100	100	100	100
Цільові фонди, утворені органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади	100	100	100	100	100	100	100
<i>Бюджет розвитку</i>							
Дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність	100	100	100	100	100	100	100
Плата за гарантії, надані міськими радами	100	-	100	-	-	100	-
Кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту	100	-	100	100	-	100	100
Кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності	100	100	100	100	100	100	100
Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної та комунальної власності	90	-	90	90	-	90	90

Джерело: [8, с. 14]

Трансферти – це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі [7, с. 28].

Якщо розглядати основні види міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, то слід зазначити, що, наприклад, субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам

на вжиття заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій надається усім бюджетам місцевого рівня. Базові дотації з державного бюджету отримують обласні бюджети, бюджети міст обласного значення, бюджети ОТГ та районні бюджети. Додаткова дотація з державного бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів

освіти та охорони здоров'я надається тільки обласним бюджетам та бюджетам міст обласного значення [8, с. 16].

Освітня та медична субвенції з державного бюджету надаються бюджету м. Києва, обласним бюджетам, бюджетам міст обласного значення, бюджетам ОТГ, районним бюджетам.

Тільки бюджет міста Києва та обласні бюджети отримують субвенції на вжиття заходів, спрямованих на підвищення якості освіти; на придбання медикаментів та виробів медичного призначення для забезпечення швидкої медичної допомоги; на відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань; на придбання витратних матеріалів для закладів охорони здоров'я та лікарських засобів для інгаляційної анестезії; на проєктні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа; на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами; на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною», оплату послуг із здійснення патронату над дитиною та виплату соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя, підтримку малих групових будинків; на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа»; на створення нових палаців спорту, будівельно-ремонтні роботи наявних палаців спорту та завершення розпочатих у попередньому періоді робіт з будівництва/реконструкції палаців спорту; на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах [8, с. 16].

Субвенція з державного бюджету на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), управління багатоквартирним будинком, поводження з побутовими відходами (вивезення побутових відходів) та вивезення рідких нечистот, внесків за встановлення, обслуговування та заміну вузлів комерційного обліку води та теплової енергії, абонентського обслуговування для споживачів комунальних послуг, що надаються у багатоквартирних будинках за індивідуальними договорами, а також субвенція на надання пільг та житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу надається бюджету м. Києва, обласним бюджетам, бюджетам міст обласного значення та районним бюджетам [8, с. 17].

Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад надається тільки ОТГ.

Щодо міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами, то вони включають дотації з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам та субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам. Останні спрямовуються на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту й утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах; на вжиття природоохоронних заходів; на співфінансування інвестиційних проєктів; на реалізацію проєктів співробітництва між територіальними громадами тощо [8, с. 17].

Розглянемо структуру доходів місцевих бюджетів України (табл. 5).

У групі доходів до місцевих бюджетів України питома вага податкових надходжень коливається від 34,3% у 2014 р. до 41,4% у 2018 р. Однак найбільшу питому вагу становлять офіційні трансферти, а саме 59,4% у 2014 р. Аналіз неподаткових

Таблиця 5

Склад та структура доходів місцевих бюджетів України

Групи доходів	2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Податкові надходження	75,3	34,3	98,2	33,4	146,9	40,1	201,0	40,1	233,5	41,4
Неподаткові надходження	12,3	5,6	20,1	6,8	21,7	5,9	26,0	5,2	28,0	5,0
Доходи від операцій з капіталом	1,5	0,7	2,1	0,7	2,0	0,5	1,9	0,4	2,1	0,4
Офіційні трансферти	130,6	59,4	174,0	59,1	195,4	53,4	272,6	54,3	298,9	53,2
Всього	219,7	100	294,4	100	366,0	100	501,5	100	561,5	100

Джерело: розраховано автором за даними джерела [3]

надходжень свідчить про те, що вони посідали третє місце у структурі доходів місцевих бюджетів. Так, у 2014 р. питома вага цієї групи доходів становила 5,6%, у 2015 р. вона зросла до 6,8%, а у 2018 р. зменшилась до 5,0%.

Зростання вагомості місцевого оподаткування характеризується позитивною тенденцією, яке, однак, відбувається переважно за рахунок зміни складу місцевих податків і зборів, а саме шляхом включення до їх переліку плати за землю та єдиного податку, введення податку на нерухомість, який у світовій практиці є надійним місцевим дохідним джерелом, однак в українських реаліях механізм його адміністрування потребує невідкладного вдосконалення.

Висновки з проведеного дослідження.

В сучасних умовах відбувається подальший процес становлення та розвитку національної фінансової системи. Важливою його ознакою є ефективне функціонування місцевих фінансів. Місцеві бюджети можна розглядати, з одного боку, як об'єктивне економічне поняття, а з іншого боку, як матеріальну основу у вигляді централізованого фонду грошових коштів та основного фінансового плану органів місцевого самоврядування.

Бюджетну політику у сфері формування дохідної бази місцевих бюджетів доцільно спрямувати на вдосконалення механізму наповнення місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин. Врахування особливостей розвитку регіонів сприятиме зростанню можливостей для нарощування дохідної бази місцевих бюджетів та подальшої стабілізації соціально-економічного становища у державі.

Оскільки саме податкові надходження формують основний обсяг власних доходів місцевих бюджетів, питання підвищення ефективності податкового адміністрування виходить на перший план у контексті фінансової спроможності органів місцевого самоврядування. Однак варто зауважити, що у сучасних реаліях лише підвищення податкових ставок не здатне забезпечити місцеві бюджети необхідними фінансовими ресурсами, адже поки кількість малоприбуткових та збиткових підприємств у регіонах залишається значною, поширене тіньове ведення бізнесу, відбувається зростання цін та тарифів, зокрема на житлово-комунальні послуги, а реальні доходи населення скорочуються, то зростання податкового навантаження не принесе очікуваного результату, а лише спричинить поглиблення кризових явищ, тому на шляху до забезпечення нарощування податкових доходів місцевих бюджетів стратегічною метою місцевої влади має стати сприяння економічному розвитку регіонів. На нашу думку, цьому сприятиме, зокрема, укрупнення адміністративно-територіальних одиниць шляхом створення об'єднаних територіальних громад навколо потужних та економічно розвинених центрів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 14.07.2020).
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2456-17 (дата звернення: 14.07.2020).
3. Бюджет України за 2018 рік : статистичний збірник. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20\(for%20website\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20(for%20website).pdf) (дата звернення: 17.07.2020).
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 14.07.2020).
5. Бондарук Т.Г. Доходи місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2015. № 1. С. 51–56.
6. Боронос В.Г. Вплив бюджетних важелів на фінансове забезпечення розвитку території. *Механізм регулювання економіки*. 2013. № 1. С. 196–206.
7. Вігура О.М., Литвинчук І.В. Класифікація доходів місцевих бюджетів. *Науковий вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2017. № 4. С. 26–30.
8. Джерела доходів місцевих бюджетів : матеріали експертної Групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні (за підтримки Програми “U-LEAD з Європою” та проекту “SKL International”). Київ, 2019. 19 с.
9. Дмитренко Г.В. Основні принципи формування місцевих бюджетів. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2012. № 1 (56). С. 49–55.
10. Коренюк Л.В. Особливості формування місцевих бюджетів на регіональному рівні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 662–664.
11. Ніколенко В.Ю., Сवेशніков С.М., Юрченко В.В. та ін. Місцеві бюджети як чинник стабільності розвитку регіонів : навчальний посібник. Київ, 2016. 41 с.

REFERENCES:

1. Konstytucia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: dated June 28, 1996 No. 254k/96-BP. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (accessed 14 July 2020).
2. Bjudzhethnyj kodeks Ukraïny – Zakonodavstvo Ukraïny (2010) [Budget Code of Ukraine – Legislation of Ukraine] Verkhovna Rada Ukraïny; Kodeks Ukraïny, Zakon, Kodeks [Verkhovna Rada of Ukraine; Code of Ukraine, Law, Code], no. 2456-VI. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17> (accessed 10 jan-uary 2015) (in Ukrainian) (accessed 14 July 2020).
3. Bjudzhet Ukrainy (2018) [Budget of Ukraine for 2018] *statystychnyy zbirnyk* Available at: [https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20\(for%20website\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20(for%20website).pdf) (accessed 17 July 2020).
4. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini [About local self-government in Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 1997 r. № 280/97–VR Avail-

able at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 14 July 2020).

5. Bondaruk T.G. (2015) Dokhody mistsevykh byudzhativ v umovakh detsentralizatsiyi. [Revenues of local budgets in the conditions of decentralization] *Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi statystyky, obliku ta audytu*, no. 1, pp. 51–56.

6. Boronos V.G. (2013) Vplyv byudzhetnykh vazheliv na finansove zabezpechennya rozvytku terytoriyi [Influence of budgetary levers on financial maintenance of development of the territory] *Mekhanizm rehulyuvannya ekonomiky*, no. 1, pp. 196–206.

7. Vihura O.M., Lytvynchuk I.V. (2017) Klasyfikatsiya dokhodiv mistsevykh byudzhativ [Classification of local budget revenues] *Naukovyy visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu*, no. 4, pp. 26–30.

8. Kyiv. (2019) Dzherela dokhodiv mistsevykh byudzhativ [Sources of local budget revenues] mate-

rialy ekspertnoyi Hrupy finansovoho monitorynhu Tsentral'noho ofisu reform pry Minrehioni (za pidtrymky Prohramy “U-LEAD z Yevropoyu” ta proektu “SKL International”). 19 p.

9. Dmytrenko H.V. (2012) Osnovni pryntsypy formuvannya mistsevykh byudzhativ [Basic principles of local budget formation] *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika, pravo)*, no. 1 (56), pp. 49–55.

10. Korenyuk L.V. (2017) Osoblyvosti formuvannya mistsevykh byudzhativ na rehional'nomu rivni [Features of formation of local budgets at the regional level] *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*. Vol 17, pp. 662–664.

11. Nikolenko V.Yu., Sveshnikov S.M., Yurchenko V.V., Kryzhanovskiy V.I. (2016), Mistsevi biudzhety yak chynnyk stabilnosti rozvytku rehioniv: navchalnyi posibnyk [Local budgets as a factor in the stability of regional development], Kyiv, Ukraine, p. 41.